

DESCOPERIRI ARHEOLOGICE LA MĂLUȘTENI (JUD. VASLUI)

DE

CORNELIA-MAGDA MANTU

Zona satului Mălușteni, cunoscută de mai multă vreme ca un loc cu numeroase obiective arheologice, atrage specialiștilor atenția și prin așezarea de tip Starčevo-Criș de la punctul „La via Schineni”, de unde și în trecut au fost recoltate ceramică tipică acestei culturi, lame microlitice din silex și obsidiană¹.

Așezarea, orientată NNE-SSV, se găsește situată la 1,5 km nord-est de Mălușteni, pe drumul de legătură cu satul Schineni, pe poala sudică a dealului Ciomaga, la aproximativ 300 m de pârul Lișcov.

Stațiunea este de dimensiuni mari, 120 × 60 m, dar cea mai mare parte a ei a fost deranjată de via C.A.P. Schineni. Pe baza cercetărilor de suprafață se constată că aproximativ 100 × 30 m din așezare se află actualmente sub via C.A.P. Deși la suprafață, pînă la pârul Lișcov, s-au găsit numeroase fragmente ceramice de tip Starčevo-Criș, este totuși greu de precizat dacă ele au fost scoase la suprafață de lucrările agricole recente ori s-au scurs în pantă din așezarea Starčevo-Criș propriu-zisă.

În anul 1979 a fost efectuat un sondaj în așezare în scopul delimitării părților de sud și vest ale acesteia, în vederea unor cercetări sistematice viitoare². Au fost trasate două secțiuni, însumînd o suprafață de 105 mp. Stratigrafia locului cercetat este următoarea: sub stratul vegetal, cu o grosime de 10—15 cm, se află un strat negru-închis, cleios, cu o grosime de 30—60 cm, în care se găsesc resturile de tip Starčevo-Criș; urmează un strat galben, lutos, cu o grosime de 30 cm, în care sporadic mai apar fragmente ceramice de acest tip, sub care se găsește un strat galben nisipos, steril din punct de vedere arheologic.

În secțiunea 2, la adîncimea de 0,20—0,30 m, a fost surprinsă o parte dintr-o locuință, care nu s-a putut degaja în întregime, din cauza că o parte a ei se află sub drumul Mălușteni-Schineni. Din ceea ce s-a degajat, ar rezulta că locuința, de tip semibordei (0,70—0,80 m adîncime), are dimensiunile 4,60 × 4,50 m, fiind, orientată nord-sud. În preajma ei, la aproximativ 0,60 m, la adîncimea de 0,33 m, a fost depistată o mică groapă ovală (diametrul de 0,85 m, iar adîncimea maximă de 0,15 m) cu un pămînt de umplutură de culoare gălbuie, mult mai deschis decît restul solului și în care se aflau și bucăți de lipitură de vatră.

Inventarul arheologic al locuinței este alcătuit în cea mai mare parte din ceramică, la care se adaugă unelte din silex și obsidiană, un rest de topor, cîteva fragmente dintr-o rîșniță, bucăți de lipitură de vatră și de chirpic, oase de animale. Ceramica descoperită, foarte fragmentară și friabilă, nu a permis decît întregiri parțiale pe porțiuni foarte mici de vase. Cu toate acestea se deosebesc clar trei categorii ceramice.

Prima categorie, preponderentă, este ceramica grosieră, la care s-a folosit ca degresant pleava. Pasta, insuficient frămîntată și nici bine arsă, de culoare roșie, spre roșu închis, prezintă în spărtură o culoare gri spre exterior și neagră spre interior, sau în alte cazuri chiar roșu cu gri sau roșu simplu. În ceea ce privește formele, situația este mai complicată. Cea mai mare parte a fragmentelor găsite provine din partea de jos a vaselor. Ca forme întîlnim strachina (fig. 6/3, 6, 9; 9/1), cupa cu picior gol în interior (fig. 6/7; 6/11), castronul (fig. 6/2, 5, 10; 8/1—2, 6) și oala (fig. 6/4). Fragmentele provenind de la

* Ilustrația articolului de față a fost realizată de G. Murgoci și W. Delibas.

¹ N. Zaharia, M. Petrescu-Dimbovița, Em. Zaharia, *Așezări din Moldova. De la paleolitic pînă în secolul al XVIII-lea*, București, 1970, p. 347; Gh. Coman, *Murgeni. Contribuții la istoria unei străvechi așezări*, Vaslui, 1971, p. 36; idem,

Statornicie, continuitate. Repertoriul arheologic al județului Vaslui, București, 1980, p. 173.

² Materialul arheologic provenit din acest sondaj se află în colecțiile Muzeului Județean Vaslui, care a finanțat cercetările. Un raport preliminar în legătură cu acest sondaj a apărut în *Materiale și cercetări arheologice, a XIV-a sesiune anuală de rapoarte*, Tulcea, 1980, p. 54—57.

aceste forme nu sînt decorate. La cele care au totuși decor se întîlnesc următoarele motive ornamentale : butoni în relief, simpli, distanțați (fig. 4/10 ; 9/4) ; butoni cu creștături verticale pe margine (fig. 4/8) ; butoni în relief înconjurați de alveole (fig. 4/5) ; alveole simple, întregi (fig. 9/2) ; jumătăți de alveole (fig. 7/2) ; adîncituri și proeminențe succesive (fig. 4/7) ; incizii adînci (fig. 5/6) ; proeminențe succesive (fig. 4/9) ; briu alveolar (fig. 9/3) ; briu median și dungi în relief (fig. 7/3) ; ciupituri cu unghia (fig. 7/1) ; incizii (fig. 4/2 ; 6/6).

Cea de a doua categorie este reprezentată de ceramica relativ mai fină, de culoare roșie-gălbuie, gălbuie cenușie sau gălbuie. Pasta, deși conține pleavă în compoziție, este mai compactă, iar pereții vaselor sînt mai subțiri. Majoritatea fragmentelor din această categorie provine din partea de sus sau din zona mijlocie a vaselor. Ca forme se întîlnesc următoarele tipuri : castronul (fig. 8/5—6) ; strachina (fig. 5/7 ; 7/4, 8) ; strachina profilată (fig. 7/5) ; cupa (fig. 7/9 ; 8/1). Decorul este alcătuit din barbotină organizată (fig. 5/2 ; 7/2) sau în formă de fagure (fig. 7/5), ciupituri realizate cu unghia pe orizontală (fig. 5/3) sau pe verticală (fig. 5/1), adîncituri realizate pe buză (fig. 5/5). Au fost găsite, de asemenea, mai multe fragmente dintr-o strachină decorată cu butoni grupați și incizați, întretăiați în formă de rețea (fig. 5/7).

Ultima categorie de ceramică întîlnită este cea fină, cu pereții foarte subțiri, cu suprafața netedă, de culoare galben-cenușie sau cenușie. Fragmentele de acest tip sînt, în general, rare și fără decor. Ele provin probabil de la vase de dimensiuni mici, tip strachină sau castron (fig. 4/6) ; sau de la altele de formă bitronconică (fig. 8/3).

Din porțiunea cercetată a locuinței nu provine nici un fragmente de ceramică cu pictură.

Utilajul litic al locuinței descoperite este destul de sărac și în stare fragmentară. Materia primă utilizată pentru producerea lui este sillexul vinețiu la culoare sau roșietic, precum și obsidiana, neagră sau gri, translucidă. Categoria obiectelor din sillex cel mai bine reprezentată este alcătuită din lame, cu retușe continue pe ambele laturi (fig. 3/10), pe o singură latură (fig. 3/4), sau pe una din laturi și pe o porțiune a părții dorsale (fig. 3/6—7, 9, 12). La piesele descrise amintim și descoperirea unui gratoar înalt realizat pe lamă, tipic paleoliticului superior, din sillex de Prut, alburii, patinat (fig. 3/11). Au fost descoperite și bucăți dintr-o rîșniță din gresie silicioasă. Prezența acesteia, ca și a impresiunilor de pleavă din fragmentele ceramice arată că una din ocupațiile de bază ale locuitorilor de aici era cultivarea primitivă a plantelor.

La suprafață, în dreptul locuinței 1, la astuparea secțiunii, a fost recuperat și un topor perforat, fragmentar, care după toate probabilitățile provine tot de aici. Toporul lucrat din marnă boj pigmentată cu maro (lungime 5,5 cm, lățime 4,5 cm, diametrul orificiului 2,3 cm), a fost probabil rupt din vechime (fig. 10/6).

La demontarea locuinței au fost descoperiți mai mulți molari și un os lung de animal, foarte descompuși care nu au mai putut fi analizați. Existența acestor resturi osteologice ar putea fi legată de creșterea animalelor sau de vînătoare. Menționăm și apariția în număr mare a lipiturilor de vatră, care se vede clar că nu sînt *in situ*, fiind amestecate cu ceramică, chirpici și oase.

Avînd în vedere caracterul limitat al sondajului efectuat nu putem face precizări în ceea ce privește cronologia așezării. Cîteva dintre caracteristicile ei, ca lipsa ceramicii pictate, categoriile, formele și decorul ceramicii, ca și apariția toporului cu gaură de înmănușare, cu analogii la Balș, Suceava, Grumăzești³, pledează pentru încadrarea într-una din fazele tîrzii ale culturii Starčevo-Criș, respectiv faza IV A⁴.

Comparînd ceramica descoperită aici cu aceea din alte așezări de aceeași epocă există asemănări în ceea ce privește decorul și forma vaselor, cu descoperirile de la Perieni-Rîpa Roșcanilor și în măsură mai mică cu cele de la Glăvăneștii Vechi⁵.

Cercetările viitoare, de caracter metodic, vor trebuie să elucideze în primul rînd întinderea exactă a așezării Starčevo-Criș de la Mălușteni, precum și existența unci verigi de legătură între așezările paleolitice tîrzii și cele neolitice timpurii, separate de pîriul Lișcov.

Cu prilejul sondajului de la Mălușteni s-au efectuat și cercetări de suprafață în perimetrul satului⁶. În această privință, din așezarea cucuteniană, ce se găsește la aproximativ 200 m mai jos de cea Starčevo-Criș cercetată, provin mai multe fragmente ceramice grosiere de la vase de dimensiuni mari, ca și altele dintr-o pastă mai fină de la un castron cu protome zoomorfe (fig. 11/6). Mai amintim două protome de tip corn de bovidu, una întregă, mai mică (fig. 11/5), iar alta mai masivă, fragmentară (fig. 8/8). Tot de aici provin și următoarele piese : topor de tip calapod, realizat din gresie cu granulație foarte fină (fig. 3/14) ; percutor de piatră (fig. 9/9) ; topor de tip calapod, fragmentar, din marnă

³ N. Ursulescu, *Evoluția culturii Starčevo-Criș pe teritoriul Moldovei*, Muzeul județean Suceava, Suceava, 1984, p. 40.

⁴ Informații Gh. I. Iazarovici.

⁵ M. Petrescu-Dimbovița, *Sondajul stratigrafic de la Perieni*, *Materiale*, 3, 1957, p. 65—82 ; E. Comșa, *Contribu-*

tion à l'étude de la culture Criș en Moldavie (la site de Glăvăneștii Vechi), *Dacia*, N.S., 22, 1978, p. 9—36.

⁶ Punctele Lișcov, Leana și Recea au fost identificate și prezentate de Gh. Coman în *Statornicie, continuitate...* p. 173—175. Materialele pe care le prezentăm în această lucrare au fost descoperite de noi în anul 1979.

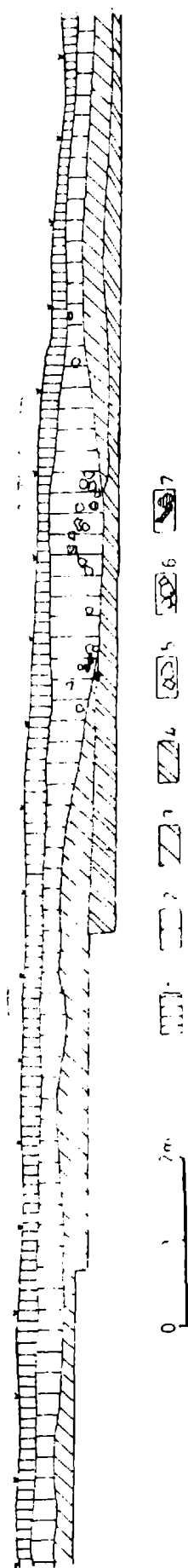

Fig. 1. Mălușteni: Profilul secțiunii 1 cu locuința 1: 1, stratură vegetală; 2, stratură neagră închisă, cicioasă; 3, stratură galbenă lutuoasă; 4, stratură galbenă nisipoasă; 5, ceramică; 6, lipitură de vatră; 7, resturi osteologice animale.

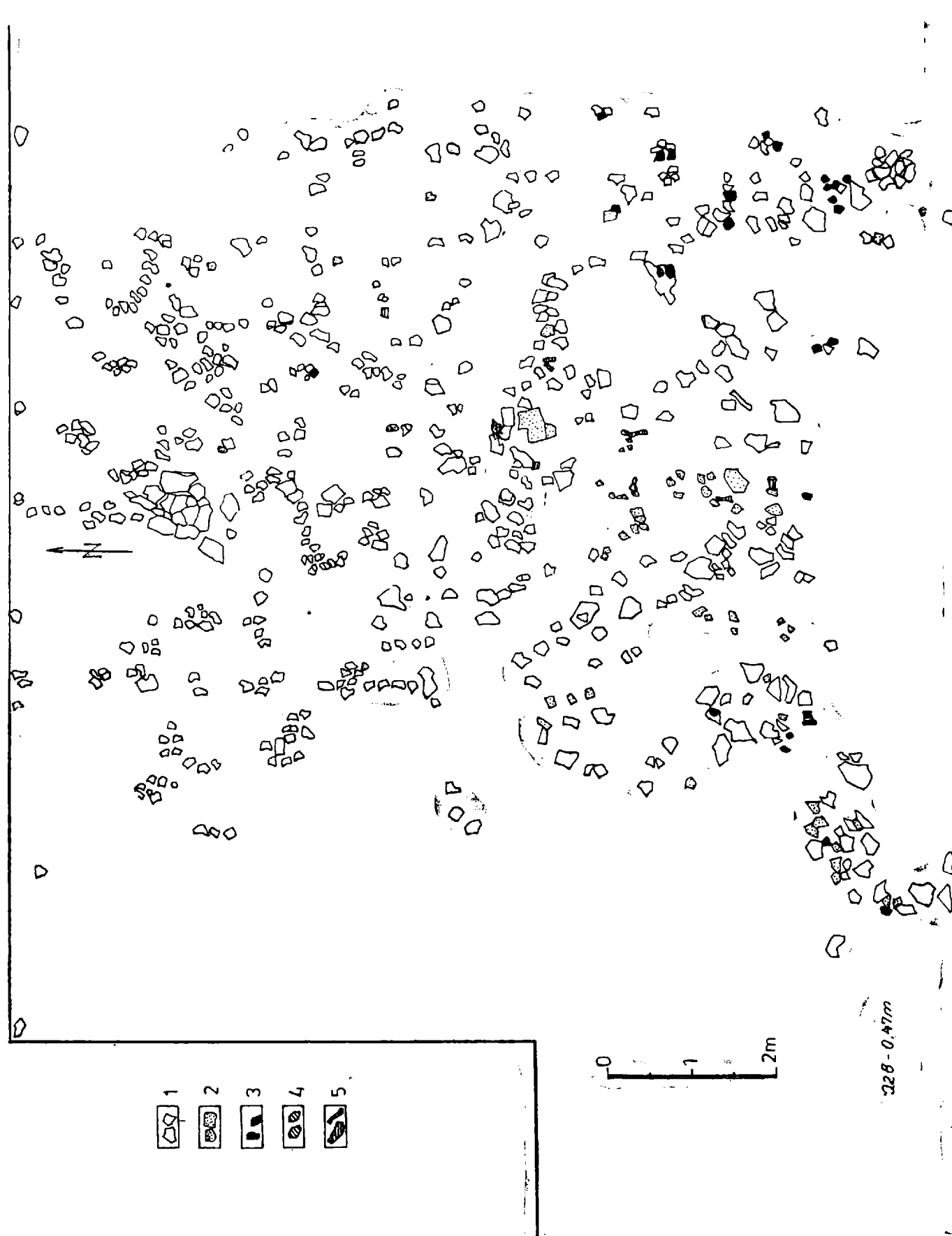

Fig. 2. Mălușteni: Planul locuinței 1: 1, ceramică; 2, lipitură de vatră; 3, cărbune; 4, silex; 5, resturi osteologice animale.

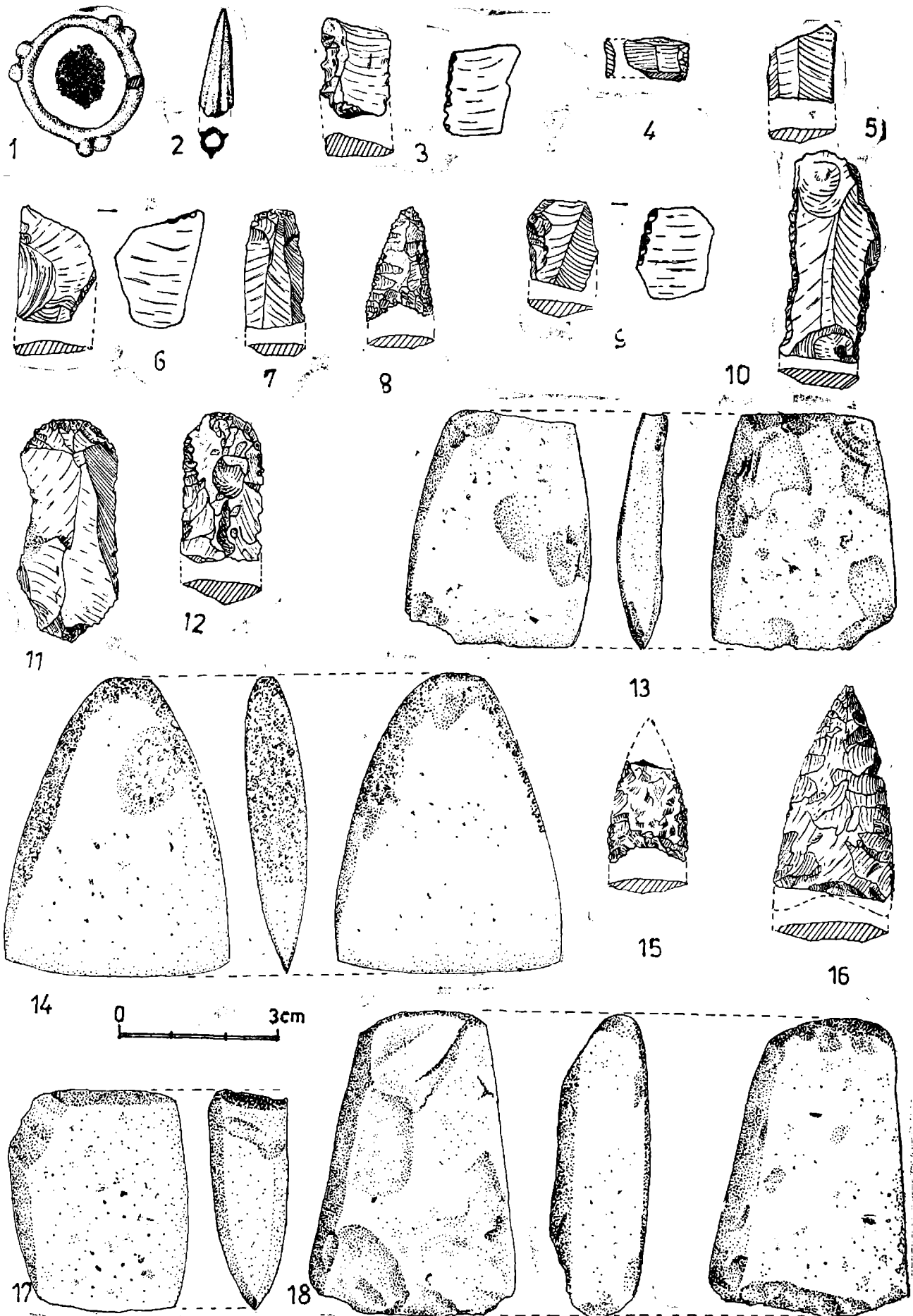

Fig. 3. Mălușteni: 1, verigă; 2, vîrf de săgeată; 3-18, unelte din silex, obsidian și piatră (1-2, Leaua; 3-7, 9-12, locuința 1; 8, 15-16, Leaua; 13-14, 17-18, Lișcov).

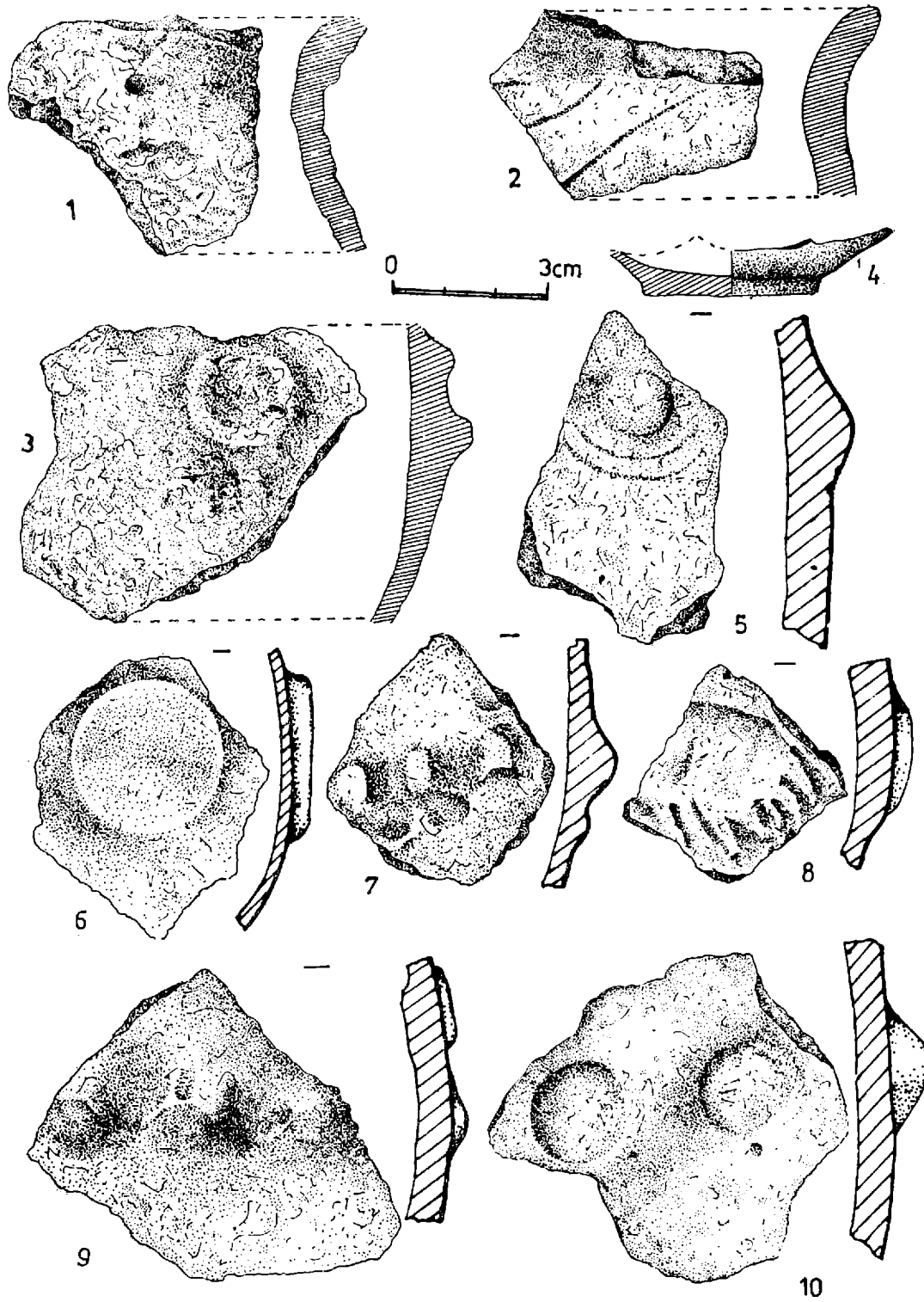

Fig. 4. Mălușteni : 1—10, ceramică Starcevo-Criș (locuința 1).

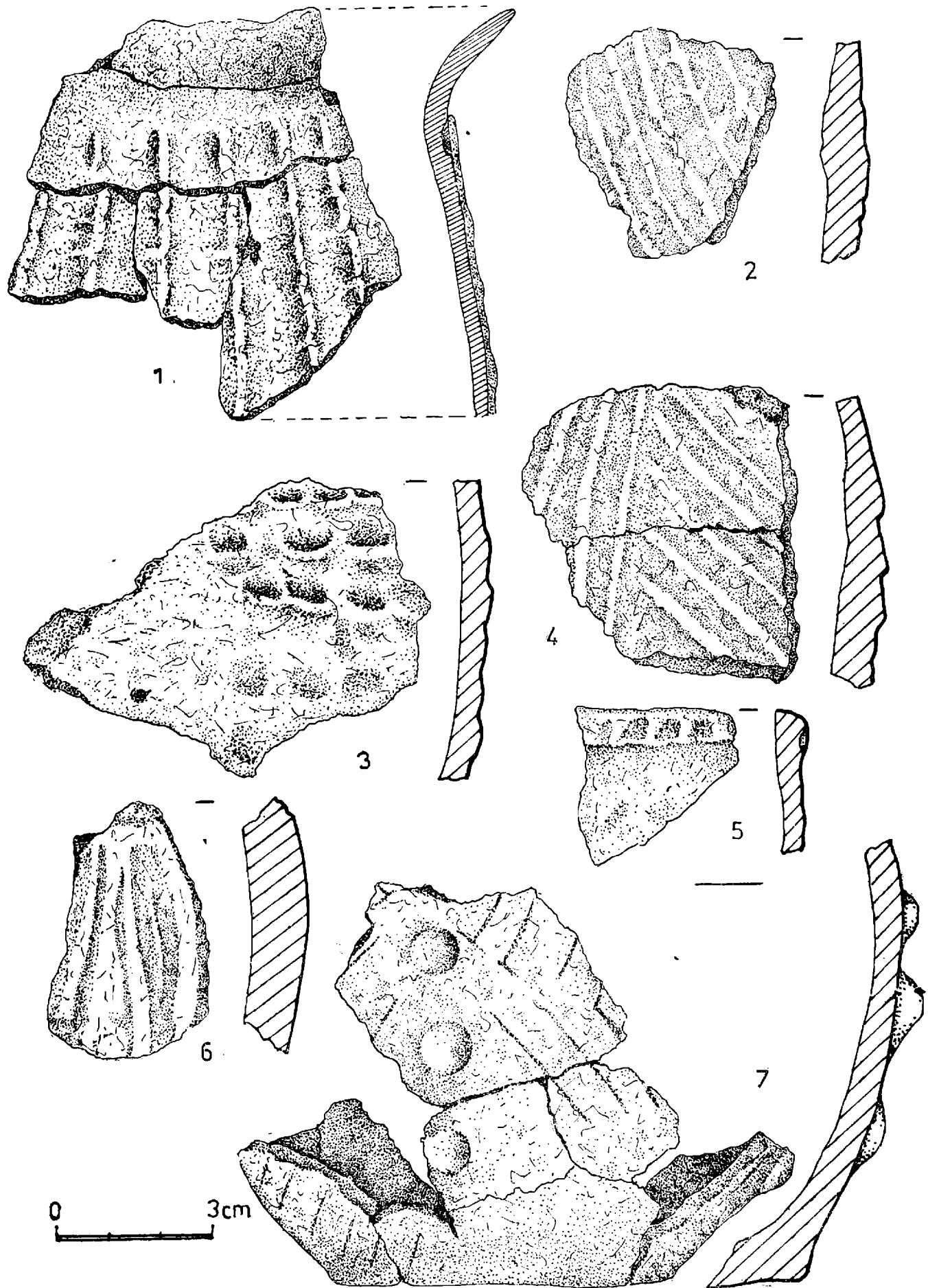

Fig. 5. Mălușteni: 1-7, ceramică Starčevo-Criș (locuința 1).

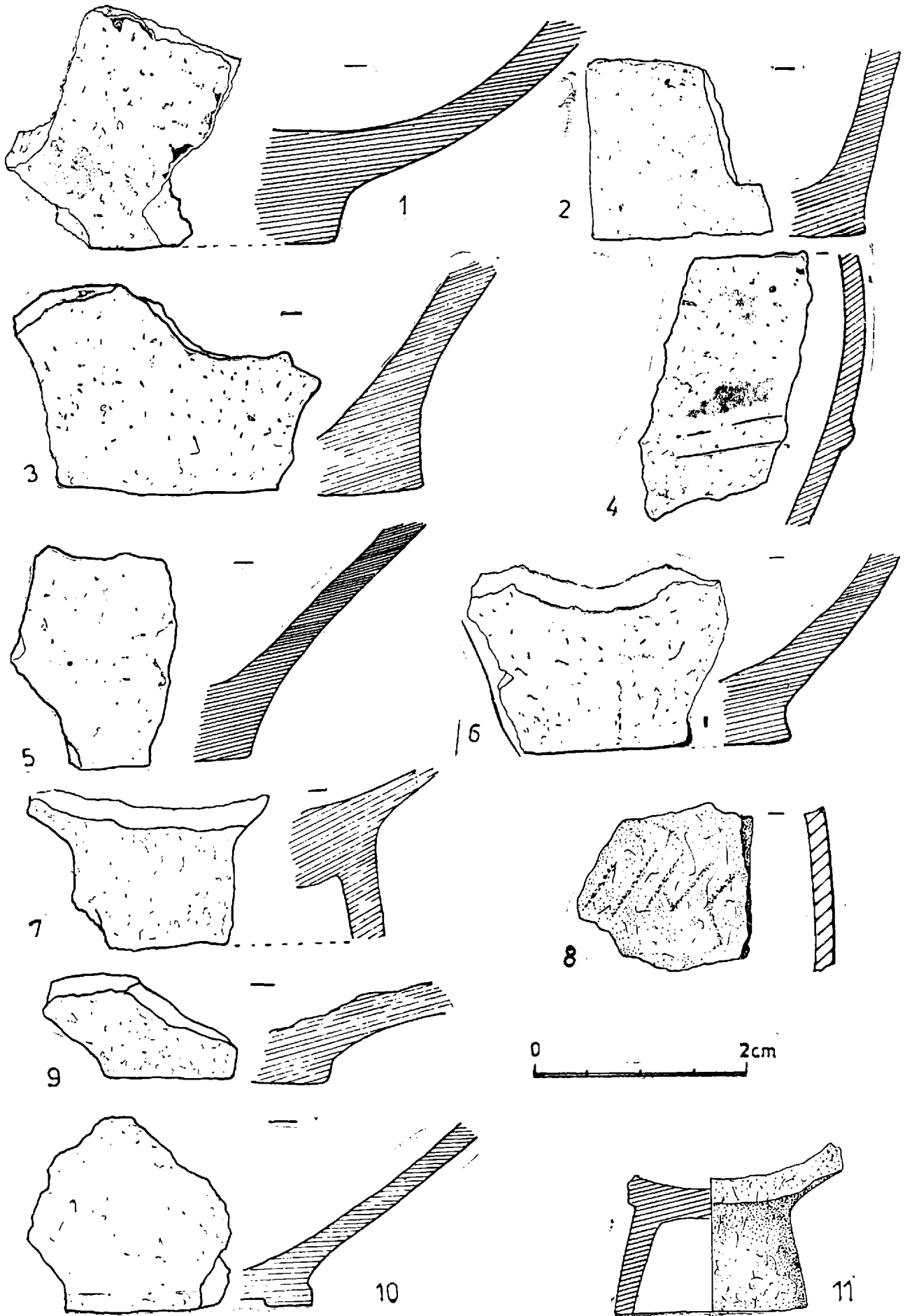

Fig. 6. Mălușteni : 1—11, ceramică Starčevo—Criș (locuința I).

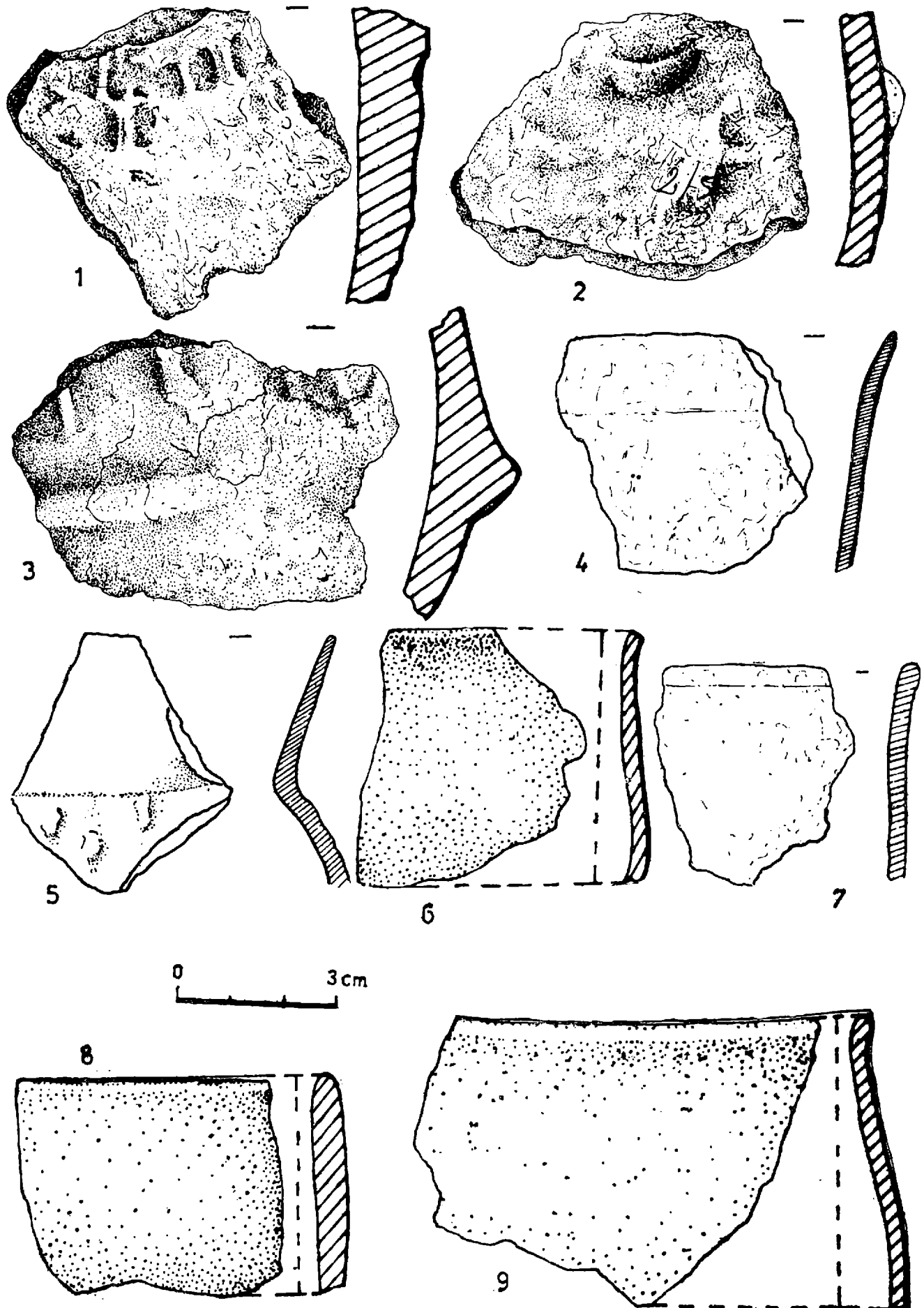

Fig. 7. Mălușteni : 1-9, ceramică Starčevo-Criș (locuința 1).

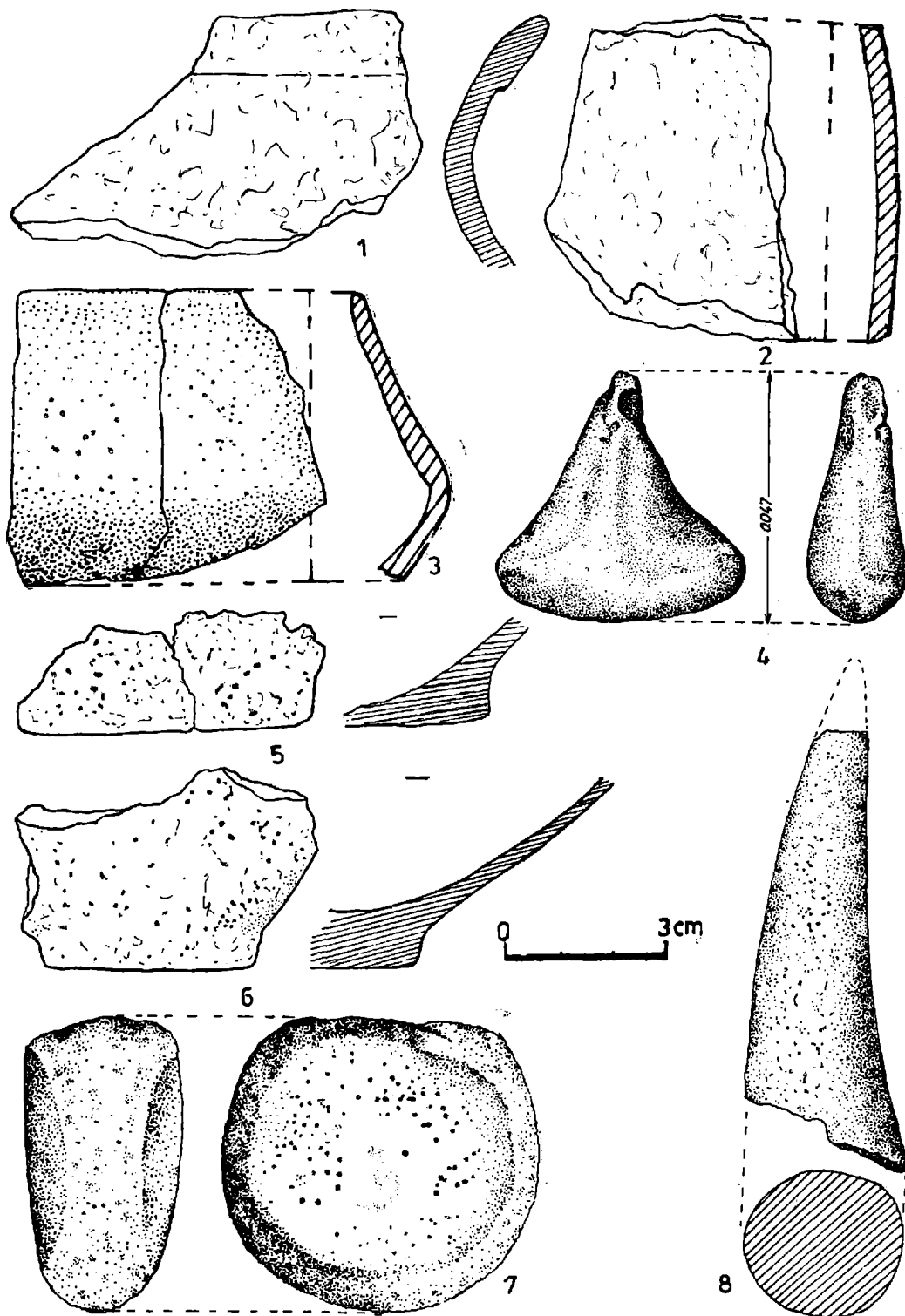

Fig. 8. Mălușteni: 1-3, 5-6, ceramică Starčevo-Criș; 4, idol antropomorf; 7, frecător; 8, protomă (1-3, 5-6, locuința 1; 4, 8, Lișcov; 7, Recea).

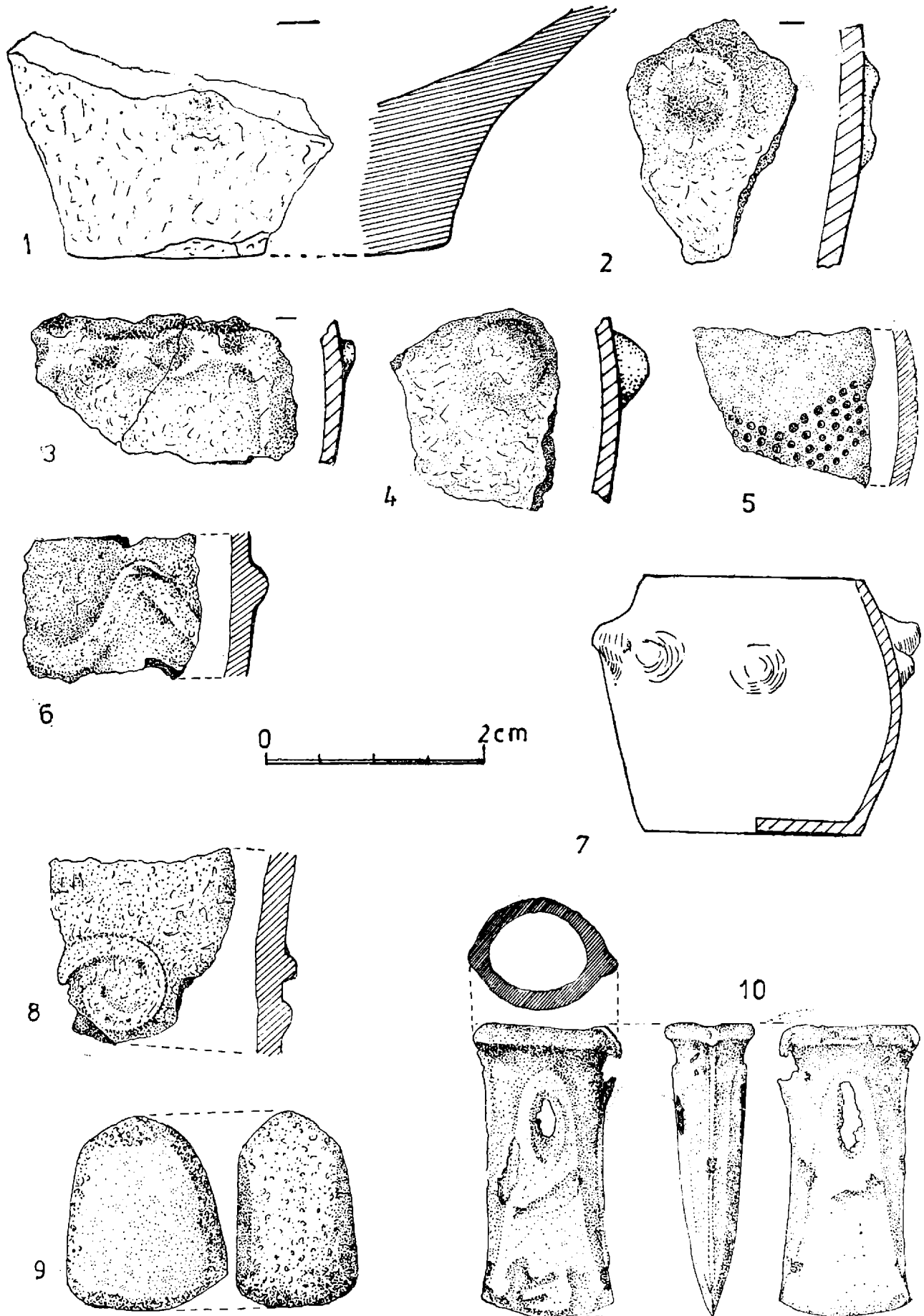

Fig. 9. Mălușteni : 1-6, 8, ceramică Starcevo - Criș; 7, oală; 9, frecător; 10, celt (1- 6, 8, locuința 1; 7, Lișcov; 9-10, Recea).

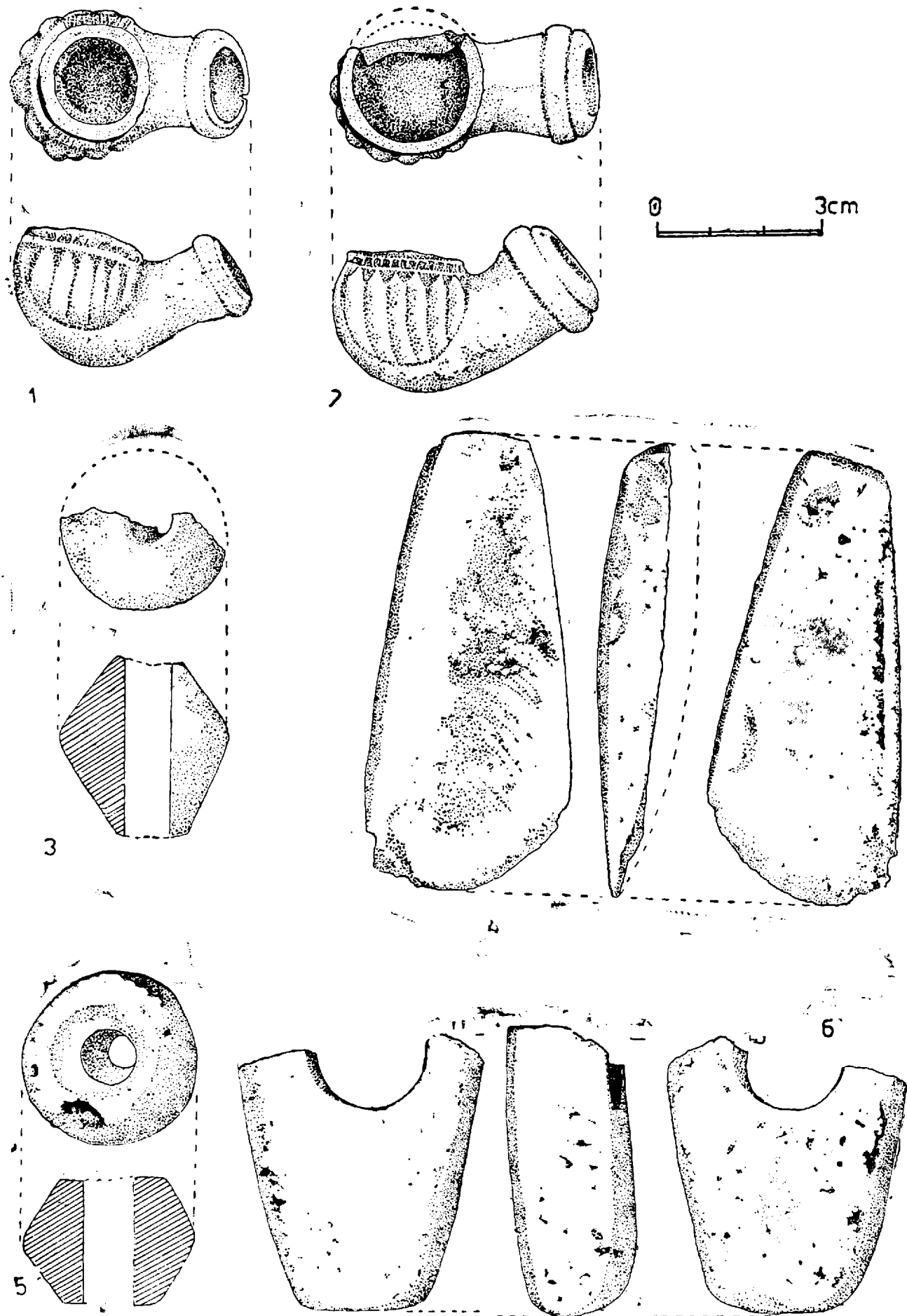

Fig. 10. Mălușteni: 1-2, pipe; 3, 5, fusaiole; 4, 6, topoare (1-4, Ișișcov; 5, Leaua; 6, locuința I).

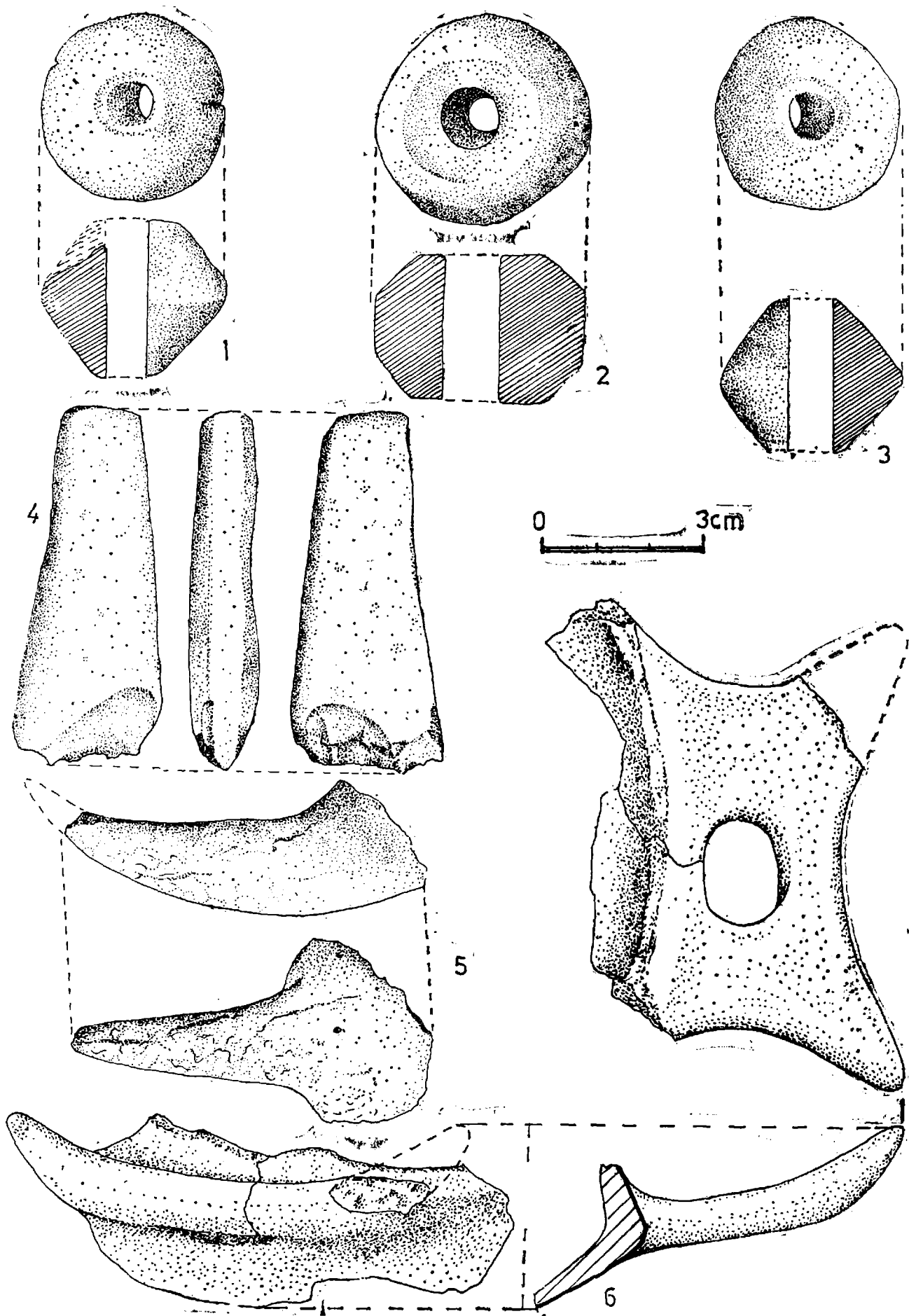

Fig. 11. Mălușteni: 1-3, fusaiole; 4, topor; 5, protomă; 6, castron (fragm.) 1-3, Leaua; 4-6, Lișcov).

(fig. 3/18) ; topor de tip calapod, fragmentar, dintr-o gresie cu granulație fină (fig. 3/17) ; topor de tip calapod dintr-o marnă bej, calcinat (fig. 3/13) și topor fragmentar din gresie (fig. 11/4).

În afara acestor materiale, în apropierea aceluiași loc, au mai fost descoperite unele piese, care par să aparțină Hallstattului târziu, sau chiar la Tène-ului timpuriu. Este vorba de o fusaiolă fragmentară bitronconică, dintr-o pastă cenușie, zgrunțuroasă în spărtură (fig. 10/3), de un idol antropomorf, triunghiular, îngroșat și rotunjit la bază, al cărui cap este redat prin apăsare laterală cu degetele (fig. 8/4) și de o oală (fig. 9/7). Această ultimă piesă, este realizată dintr-o pastă de culoare roșie-maronie, ușor zgrunțuroasă și prevăzută cu mai mulți butoni decorativi, dintre care doi mai masivi, de formă cilindrică.

Malul drept al pîriului Lișcov, denumit de localnici „Leaua”, conține, de asemenea, numeroase resturi arheologice. De aici provin unele piese ce par a aparține epocii bronzului : vîrf de săgeată cu baza puternic scobită în formă de arc de cerc, din silex de Prut, calcinat (fig. 3/15) ; vîrf de săgeată cu baza triunghiulară cu desprinderi mărunte și fine, din silex de Prut, (fig. 3/8) ; vîrf de săgeată cu baza ruptă, cu desprinderi fine, din silex ce pare a fi din zona prebalcanică (fig. 3/16) ; fusaiolă ușor aplatizată la capete, dintr-o pastă relativ fină, cu nisip, dar și cu vegetale în compoziție (fig. 10/5) ; fusaiolă ușor bitronconică, realizată din pastă roșie, relativ fină (fig. 11/3).

De pe valea Leaua provin și următoarele piese izolate : fusaiolă fragmentară din pastă grosieră, gălbuie, bine arsă, gri în spărtură (fig. 11/1) ; verigă din bronz cu cîte trei perechi duble de proeminențe, ce pare a aparține perioadei La Tène (fig. 3/1) ; vîrf de săgeată în trei muchii, în stare fragmentară (fig. 3/2) ; fusaiolă din pastă grosieră cu nisip în compoziție, fațetată (sec. IV e. n.?) (fig. 11/2) ; pipe turnate în tipar bivalv, una fragmentară, din pastă fină, lustruită (fig. 10/2), cealaltă dintr-o pastă obișnuită, cu marca olarului (o floare) (fig. 10/1), ambele putînd fi atribuite secolului al XVII-lea.

Din locul numit „Recea” (actualmente aici se află grădina de zarzavat a C.A.P. Mălușteni), unde se află o bogată așezare de tip Starčevo-Criș, am cules multe fragmente ceramice și unele unelte. Cea mai mare parte a ceramicii este de tip grosier, roșie-neagră în spărtură, fără decor sau cu barbotină neorganizată. Ceramica relativ fină are decorul în formă de brîu (fig. 9/6), alveolă întreagă (fig. 9/8) sau împunsături organizate în rețea, alcătuiind probabil un ornament geometric (fig. 9/5). Ca unelte amintim un frecător din gresie (fig. 8/7) și un fragment dintr-un topor de tip calapod (fig. 10/4), dintr-o marnă de culoare bej. Alte multe fragmente de rîșniță provin de pe tot cuprinsul așezării.

Tot de pe teritoriul comunei Mălușteni provine și un celt de bronz. Piesa (fig. 9/10), descoperită în condiții neprecizate, este întreagă, cu excepția tortiței care pare a fi ruptă din vechime. Celtul, turnat în tipar bivalv, prezintă cîte un orificiu pe ambele fețe și prin caracteristicile sale se încadrează în seria depozitelor de bronzuri Rîșești-Băleni, datînd de la sfîrșitul epocii bronzului⁷.

În încheiere, ținem să subliniem încă o dată bogăția urmelor arheologice de pe teritoriul comunei Mălușteni și să atragem, în același timp, atenția că o parte din ele se pierd pentru totdeauna din cauza lipsei unor cercetări metodice.

DÉCOUVERTES ARCHÉOLOGIQUES À MĂLUȘTENI (DÉP DE VASLUI)

RÉSUMÉ

Sur le territoire de la commune Mălușteni le lieu „La via Schineni” on a effectué un sondage dans un établissement néolithique appartenant à la culture Starčevo-Criș. À cette occasion un logement de type creusé a été découvert partiellement (fig. 1—2). L'inventaire archéologique est constitué dans la plus grande partie de céramique. On observe trois catégories céramiques : une grossière, une relativement fine et la dernière, fine. Les formes de récipients sont : écuelle, coupe, coupe à pied creux, casserole, pot. Quelques fragments ont des motifs décoratifs typiques à cette culture : „barbotine”, des piqûres avec l'ongle, des boutons ornementaux, des proéminences, des incisions (figs. 4/1—10 ; 5/1,3—7 ; 6/6—8,10 ; 7/1—2,4—9 ; 8/1—2,5—6 ; 9/1—4). Le matériel lithique découvert n'est pas très représentatif. Les plus fréquentes sont les lames à retouches (fig. 3/3—7,9—10,12). On remarque la présence d'une hache perforée (fig. 10/6). Grâce aux caractéristiques des formes et du décor de la céramique et à celles de l'outillage lithique on peut considérer que cet établissement appartient à la phase IV A de la culture Starčevo-Criș.

On a effectué aussi quelques recherches de surface. À cette occasion on a identifié des pièces appartenant à la culture Starčevo-Criș (Recea : fig. 8/7 ; 9/5—6,8—9 ; 10/4), Cucuteni (Valea Lișcov : fig. 3/13—18 ; 8/8 ; 11/4—6), à l'âge du bronze (Recea : 9/10), Hallstatt (fig. 9/7) et de La Tène (Valea Lișcov et Leaua : fig. 3/1—2 ; 8/4 ; 10/3). Les matériaux découverts indiquent une continuité d'habitation depuis le paléolithique jusqu'à nos jours.

⁷ M. Petrescu-Dîmbovița, *Sfîrșitul epocii bronzului și începutul epocii fierului în Moldova*, în *SCIV*, 3—4, 1953, p. 463 ; idem, *Quelques problèmes concernant les découvertes de pièces en bronze de la fin de l'âge du bronze en Roumanie*,

în *Actes du VIIe Congrès International des Sciences Préhistoriques et Protohistoriques*, 21—26 août 1966, Praha, 1970, 1, p. 684—688 ; idem, *Depozitele de bronzuri din România*, București, 1978.

LÉGENDE DES FIGURES

Fig. 1. Mălușteni: Le profil de la section 1 avec l'habitat 1: 1, couche végétale; 2, couche noir foncé visqueuse; 3, couche jaune argileuse; 4, couche jaune sablonneuse; 5, céramique; 6, collages du foyer; 7, restes ostéologiques animalières.

Fig. 2. Mălușteni: Le plan de l'habitat 1: 1, céramique; 2, collages du foyer; 3, charbon; 4, silex; 5, restes ostéologiques animalières.

Fig. 3. Mălușteni: 1, chaînon; 2, point de flèche; 3-18 outils en silex, pierre et obsidienne (1-2, Leaua; 3-7, 9-12, l'habitat 1; 8, 15-16, Leaua; 13-14, 17-18, Lișcov).

Fig. 4. Mălușteni: 1-10, céramique Starčevo-Criș (l'habitat 1).

Fig. 5. Mălușteni: 1-7, céramique Starčevo-Criș (l'habitat 1).

Fig. 6. Mălușteni: 1-11, céramique Starčevo-Criș (l'habitat 1).

Fig. 7. Mălușteni: 1-9, céramique Starčevo-Criș (l'habitat 1).

Fig. 8. Mălușteni: 1-3; 5-6, céramique Starčevo-Criș; 4, idole antropomorphe; 7, polissoir; 8, protome (1-3, 5-6, l'habitat 1; 4, 8, Lișcov; 7, Recea).

Fig. 9. Mălușteni: 1-6, 8, céramique Starčevo-Criș; 7, pot; 9, polissoir; 10, celt (1-6, 8, l'habitat 1; 7, Lișcov; 9-10, Recea).

Fig. 10. Mălușteni: 1-2, pipes; 3, 5, fusaïoles; 4-6, haches (1-4, Lișcov; 5, Leaua; 6, l'habitat 1).

Fig. 11. Mălușteni: 1-3, fusaïoles; 4, hache; 5, protome; 6, casserole (fragm.) (1-3, Leaua; 4-6, Lișcov).